

DIACONIȚELE

**Rolul, importanța și implicarea misionară și liturgică
a acestor sfințite și binecuvântate femei
în Biserica Creștină primară.**

**Criteriile de desemnare, imposibilitatea demiterii
și motivele pentru care au fost eliminate diaconițele
după demararea procesului
de iudaizare din secolul al IV-lea.**

**Lucrare inclusă în patrimoniul cultural al
Asociației Creștine „Apostoliconul” - 2023**

SCURTĂ INTRODUCERE

Prima dintre femeile ucenițe ale Mântuitorului care a ajuns la Mormânt, în noaptea cea Sfântă a Învierii, a fost Maria lui Bartolomeu, mirele, al cărui nume i se mai cunoaște și drept „Maria Magdalena”. Imediat după, au sosit și alte femei ucenițe:

Maria Salomeea, soția lui Zevedeu și mama lui Iacob, Ioan și Ignatie Teoforul, cea care a avut bucuria de a asista și la Întruparea și la Învierea Domnului, Maria, soția lui Cleopa, sora Salomeei, care au petrecut zilele lor în Franța, Ioana lui Huza, Maria lui Iacob, Marta și Maria, surorile lui Lazăr, Lidia lui Pavel și Claudia lui Lin.

Lidia (sau Loida) este sora lui Timotei, fiica Eunichiei, de origine greacă, cea care a fost dintre Ucenitele Domnului, care și-a crescut ambii copii în dumnezeiescul duh al Sfintei Evanghelii. Numele Loida vine de la grecescul „lois” care înseamnă „multă bunătate”.

Acestor femei, Hristos (al cărui nume este ISU CRISTU), Dumnezeu cel Întrupat, le-a zis să meargă și să vestească Apostolilor și Ucenicilor, până la sosirea lui Petru, Ioan și a celorlalți.

Din tagma aceasta ia ființă două ranguri clericale de origine apostolice: văduvele consacrate și diaconițele.

Subiectul diaconițelor este o „provocare” de abordat în secolul XXI, dar nu și pentru creștinismul timpuriu când viața Bisericii Sfinților Apostoli și a Sfinților de mai pe urmă, era mult mai înfrumusețată decât ceea ce se mai poate vedea în zilele noastre, adeseori fiind vorba doar despre „urme” ale splendorii creștinătății de altă dată.

9 mai 2023

I. Temeiuri apostolice ale rangului diaconiței

Pentru România secolului XXI, Diaconițele apar, din nou, pentru prima dată, juridic vorbind, în Statutul Asociației Creștine „Apostoliconul”, Statut aprobat de către Ministerul Justiției¹ în anul 2021 și de către Secretariatul de Stat pentru Culte² al Guvernului României, în data de 17 februarie 2022. Din cuprinsul Statutului Confesiunii „Audienilor” aflăm următoarele: *„Diaconița – este rang de origine apostolică conferit de către episcop numai femeilor deosebit de importante în viața și activitatea pastoral-misionară. Ordinea descrescătoare în slujire este: Episcop, Preot, Diacon și Diaconiță; ordinea descrescătoare în propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu este: Episcop, Diaconiță, Diacon și Preot. În materie de activitate pastoral-misionară, Diaconul este superior Preotului încă din perioada primelor două secole. (art. 7, alin. 43, pct. 4; alin. 44, pct. 1).*

Din același act juridic expus mai sus aflăm că: *„Diaconița se alege de către Episcop, în cazurile cele mai excepționale și acceptate de Sfântul Sinod și de Consiliul Eparhial Central, dintre cele mai duhovnicești și implicate femei cu gândire teologică ale confesiunii, pentru desfășurarea de activități pastoral-misionare, conform tradiției Apostolice, în ceea ce le definește a fi „purțătoare de Daruri”. În subsolul acestui articol se află și câteva reglementări despre Diaconițe:*

Diaconițele trebuie să fie femei căsătorite sau văduve, nedivorțate sau recăsătorite, cucernice și în permanență în comuniune cu Episcopul lor;

Diaconița se alege și se hirotonește doar de către cel mai mare dintre ierarhi;

În cazurile de excepție, diaconițele pot fi desemnate de către episcop să cumânece creștinii din depărtare sau să ducă gramatele clericilor, aflați în imposibilitatea de a avea contact direct cu episcopul hirotonisitor;

În cadrul liturgic, poartă: reverendă, batic, orarul în cruce și cruce pectorală;

Diaconița se alege cu grijă de către Sinodul bisericesc pentru că nu poate fi caterisită/destituită, dobândind acest rang pe viață, destituindu-se numai în cazuri excepționale sau de erezie (Art. 12, literele A – E).

Una dintre atribuțiile Sfântului Sinod, adică organul de conducere format din totalitatea episcopilor Bisericii, este următoarea: *„Alege episcopi, clerici de rang superior, adică protoiereul și diaconița; (Art.14, lit. B).* Astfel, Instituția religioasă a creștinilor audieni din România renaște pentru prima dată, după aproape 500 de ani, un rang de origine apostolică, foarte puțin cunoscut la ora actuală, sau cunoscut într-un mod eronat.

După reformele survenite în urma Sinoadelor de la Ancira (313) și, respectiv, de la Arles (314), Biserica Bizanțului avea să fie cu totul opusă Bisericii Sfinților Apostoli, nu doar aparent, ci în adevăratul sens al cuvântului. Începând cu prima parte a domniei împăratului Constantin, politica romană a căutat cu tot dinadinsul să subjuge Biserica Creștină și să-i modifice structura autentică, așa cum fusese ea lăsată de Sfinții Apostoli. Reformele continuând până în secole mai recente, rangul Diaconiței avea să sufere modificări

¹ Decizia nr. 1043/17.08.2021

² Decizia nr. C-208/17.02.2022

semnificative, care, în cele din urmă, aveau să ducă la anularea acestuia sau la limitarea sa la câteva atribuții care, de fapt, nu-i aparțineau în perioada timpurie a Bisericii Creștine, femeile diaconite la acea vreme având mult mai multe atribuții liturgice, și nu numai misionare.

Chiar dacă unora li se va părea că Biserica Creștină Audiană a comis „o erezie”, dat fiind faptul că poate exista o analogie cu anglicanii care au femei preoți și episcopi, ei bine, nu este deloc așa. Diaconitele, chiar și cu atribuții liturgice asemănătoare și chiar mult mai numeroase decât ale diaconilor din zilele noastre, aveau un rol aparte în Biserică, dar cu certitudine nu aveau rolul de preoți și episcopi. Dacă, așa cum prevede art. 11, lit. D din Statutul „Audienilor” că Diaconul doar în caz de excepție binecuvântată de Episcopul său poate să slujească (celebreze) Taina Sfintei Liturghii a Sfântului Apostol Tadeu, ei bine, Diaconița nu poate face acest lucru și nici în Biserica primară nu putea să facă. Diaconița se bucură de drepturi și o autonomie deosebită, dar în timpul actului liturgic este dependentă de prezența Episcopului.

II. Clericii Bisericii Apostolice erau ajutoarele Diaconițelor și nu invers

Unul dintre motivele de distrugere a acestui rang clerical din creștinism este dat și de concepțiile misogine aduse din iudaism și impus cu forța în creștinism, de către puterea politică a împăratului Constantin, el însuși fiind de origine iudaică după mamă. Pe lângă acest motiv putem să aducem aminte și de faptul că Diaconița nu se putea caterisi (destitui). Ea, o dată hirotonită, era Diaconița cu titlul pe viață, iar pentru căderile sale putea să fie suspendat numai Episcopul care a ales-o. Din acest motiv, în Biserica Creștină Donatistă și Audiană, care erau similare, atât prin comuniune, cât și prin mărturisirea de credință (eclesiologia), desemnarea Diaconițelor s-a inclus la Sinodul din anul 311 doar în atribuțiile Sfântului Sinod. Firește, Sinodul nu putea să modifice atribuțiile Episcopilor date chiar de către Sfinții Apostoli. Chiar și după acest Sinod, fiecare episcop putea să se bucure de oarecare formă de „nonconformism”, adică să-și desemneze propriile sale diaconite³, dar în sarcina acestuia rămânea fără excepție posibilitatea ca el să fie demis pentru o decizie greșită în alegerea lor.

În ierarhia aflată sub influența directă a împăratului Constantin, numărul Diaconițelor avea să fie diminuat semnificativ, chiar dacă pe alocuri ele încă își mai exercitau o parte dintre atribuțiile de odinioară. În cele ce urmează vom înțelege că ideea de eliminare a diaconițelor a fost criticată inclusiv de Sfântul Ioan Gură de Aur în omiliile sale la Epistolele către Timotei, chiar din vremea când era încă membru al Bisericii bizantine. Nu doar atât, minimizarea acestui rang de origine Apostolică avea să aducă suficiente catastrofe în Biserica imperială, așa încât, în mod evident, decizia de eliminare sistematică a fost una neinspirată, sau inspirată de către cei ce au urmărit distrugerea unei tradiții care contribuia la protejarea Bisericii Creștine de scopurile unor persoane potrivnice din exteriorul acesteia.

³ Revista „The World” a Arhiepiscopiei Ortodoxe Antiohiene din America, februarie 2008.

După ce romanii, așa zis creștini, au început să practice rânduilele nefirești ale înaintașilor lor păgâni, Diaconițele aveau să nu-și mai găsească locul în „altar”, ba chiar să le fie incomode „bărbaților”. Vedem că prima diaconiță din Biserica Creștină, menționată într-o epistolă, este Sfânta Diaconiță Febe, despre care Apostolul Pavel, zice: „*v-o încredințez pre Febe, sora noastră, care este diaconiță a Bisericii din Chenhrea (un cartier din Corint, Grecia), ca s-o primiți în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinților și să-i fiți de ajutor la orice ar avea nevoie. Căci și ea a ajutat pre mulți și pre mine însumi*” (Codex Audian, Romani, vers. 74; Biblia Ortodoxă, Romani, cap. 16, vers. 1-2). Biserica Romei avea Apostolul său superior, adică Sfântul Lin (Linus), soția sa numindu-se Claudia, pe Apostolul Pudentiu, dar și pe Apostolul Acvila, a cărui soție se numea Priscila. Vedem că în mod autoritar Apostolul Pavel le spune tuturor ierarhilor, clericilor și creștinilor din Roma să o ajute pe Diaconița Febe, această mărturie condamnând misoginismul de mai apoi care avea să propage contrariul, că Diaconițele erau ajutoarele preoților⁴.

Unii cercetători și, din nefericire, misogini de secole timpurii, au căutat să remodeleze scrierile unor Sfinți precum ale lui Ipolit din Roma. La ora actuală din scrierile atribuite acestuia, dar mai ales din scrierile teologului Tertulian, care mai apoi avea să lepede creștinismul și să devină parte a ereziei montanismului din secolul al III-lea, aflăm că în Biserica apuseană nu a existat niciodată diaconițe⁵. Omul naiv a fost convins că trebuie să „creadă tot și să nu cerceteze nimic”. Tocmai Apostolul Pavel menționează că la Roma sunt diaconițe de vreme ce le-o trimite pe Diaconița Febe și nu încearcă să demonteze prejudecățile antice care nu confereau nici un titlu femeilor în actele sau rânduilele sacre.

În contextul „*vredniciei cuvenite Sfinților*”, pentru ca fiecare contemporan cu noi să înțeleagă expresia, trebuie să amintim faptul că primii creștinii aveau obiceiul de a se numi reciproc „Sfinți”, care înseamnă „luminat” sau exemplu, una dintre expresiile lor fiind adresarea la persoană „*luminatul meu frate*”. Deci, nu se referă la Sfinți ca și persoane trecute în rândul Sfinților. Noi, românii, fiind un popor vorbitor de limbă latină încrucișată cu slavă, avem cuvintele „Sfânt și Lumină” de origini diferite, chiar dacă pentru începutul creștinismului diferențele nu erau clare, iar cuvântul „Sfânt” vine de la „svet” (свет), care înseamnă lumină sau luminător.

Expresia Apostolului Pavel „*s-o primiți în Domnul*” are origine în Sfânta Evanghelie, când Hristos, spune: „*Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește, și cine Mă primește pe Mine primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine*” (Codex, Ev. Matei, vers. 125).

La finalul Evangheliei Apostolului Toma aflăm încă ceva foarte interesant despre aceleași femei Sfinte: „*Petru l-a întrebat: femeile sunt vrednice să fie ucenicele Tale și să moștenească viața cea veșnică? Iisus a spus: iată, Eu le voi călăuzi în așa fel încât să fie mai puternice decât bărbații; căci orice femeie puternică și curată, va intra în Împărăția Cerurilor*” (Ev. Toma, vers. 199, 200). Pentru păgânism și mai ales pentru Imperiul Roman, imperiu în care apare creștinismul, cultele obișnuiau să pună accentul pe discriminarea femeii, lucru

⁴ „*Diaconițele și slujirea lor în Biserica veche - textele principale, in Ioan Gură de Aur, Scrisori din Exil - despre deprimare, suferință și providență - către Olimpiada și cei rămași credincioși*”, volum realizat de diacon Ioan I. Ică, Jr., Deisis, Sibiu, 1997, pp. 339-348.

⁵ „*Rolul femeii în Biserică. Problema diaconatului feminin*” pag. 59.

întrerupt de creștini, pentru o vreme, dar impus iarăși, începând cu secolul al IV-lea, de către puterea politică ajunsă la conducerea acesteia prin „măiestria” unor episcopi care n-au înțeles că inclusiv trădarea este o faptă pentru care Iuda nu s-a putut mântui. Probabil, ateismul din „Biserica” își avea adepți chiar și printre ierarhii și clericii de atunci, ca și în bisericile statale din zilele noastre.

În concluzie, femeile diaconițe nu au avut niciodată atribuția de ajutoare ale preotului în Altar, asta până ce s-a gândit puterea politică să inițieze denaturarea rangului, un rang care, așa cum am mai amintit, contribuia intens la protejarea Bisericii de intruși. Or, puterea politică ce căuta? Să își introducă intrușii săi fără ca cineva să-i deoace planul.

Pentru felul în care s-a degradat și modificat cultul oficial, dacă am fi spus la începutul acestei lucrări că preotul este ajutorul diaconiței și nu invers, cei ce încă n-au înțeles nici un rând din Noul Testament decât ce le-au predicat alții, total invers, ne-ar fi considerat eretici. Oare, este eretic Apostolul Pavel când spune acest lucru? Probabil că pentru a-și apăra ortodoxia nu ne-ar fi de miare să invoce vreo dată și acest lucru. De fapt, „ortodoxie”, care provine de la denumirea jurământului de credință al militarilor greci pentru naționalitate și patrie, are o conotație de credulism, adică acea stare în care crezi tot ce ți se zice doar pentru că ți le zice cineva de la Amvon (din fața altarului), la predică. Dezinteresul de cercetare suplimentară, faptă similară ereziei timpurii a ereziarhului Dima (dimanianismul), era mai degrabă o condiție inoculată de către forțele care învățaseră să folosească tehnica manipulării cu măiestrie.

Istoria, importanța și reglementările rangului diaconiței nu pot fi analizate numai formal. Superficialitatea unui studiu asupra acestui subiect nu doar că n-ar evidenția realitatea secolelor primare, dar ar putea să fie și dăunătoare. Din această pricină, multe studii existente acum nu reflectă altceva decât conținutul unor texte care în mod vădit compromit o istorie sacră.

III. Reguli ale Apostolilor, abandonate și reguli ale unor politicieni, devenite dogme.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că Sfântul Apostol Pavel se referă strict la diaconițe⁶ în următoarele rânduri din epistolele sale: „*Femeile lor de asemenea să fie cuviincioase, necleветitoare, cumpătate, credincioase întru toate*” (Codex, II Timotei, vers. 17). Vedem că abia după aceste rânduri, Apostolul Pavel plasează diaconițele chiar în timp ce descrie obligațiile diaconilor, acest lucru confirmând că Diaconițe puteau să fie chiar și soțiile Apostolilor și Episcopilor, nu doar ale Diaconilor, dar numai dacă respectau criteriile obligatorii enumerate de Hristos: „*cugetele cele rele, desfrânările, hoțiile, uciderile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, înșelăciunea, nerușinarea, ochiul pizmaș, hula, trufia și ușurătatea*” (Ev. Marcu, vers. 203). De asemenea, Sfântul Ioan ne spune că, în Epistolele sale, Apostolul Pavel se referă la femeile cele slujitoare, adică acelea care au avansat în rangul despre care vorbim. Un lucru foarte interesant este că Noul Testament permite căsătoria clericilor și clericilor, după decesul soțului sau al soției: „*Vreau deci ca văduvele tinere să se mărite, să*

⁶ Sf. Ioan Hrisostom, „Talcuiri la Epistola I către Timotei”, Omilia a XI-a.

abia copii, să-și vadă de case, și să nu dea potrivnicului nici un prilej de ocară” (Codex, I Timotei, vers. 30; B.Ort. I Timotei, cap. 5, vers. 14). Însuși Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile cel mare, a fost hirotonit preot înainte ce cununia sa cu diaconița Teosevia.

Recăsătorirea clericilor a fost o normalitate pentru Biserica Creștină timpurie, asta până în vremea împăratului Iustinian al II-lea. «Vă rog să înțelegem excepția de la regulă dar nu să anulăm regula!» Însuși împăratul Iustinian fiind însurat de două ori, impune ca de acum clericilor creștini să nu se mai recăsătorească, asta pentru a arăta poporului că numai Împăratul beneficiază de drepturi, iar slugile, de ce vrea împăratul să beneficieze. Regula avea să fie inclusă în canonul al III-a al Sinodului Trulan, denumit și „Sinodul Quinisext”. Regula dă și anul exact din care să înceapă interzicerea acestui drept pentru clericii văduvi, adică anul 691, de parcă până atunci toți preoții care au fost în această situație trebuiau caterisiți post-mortem. Este bine de știut că însuși Mântuitorul Hristos interzice despărțirea a „ceea ce Dumnezeu a unit”, nici pentru motiv de evlavie, nici pentru vreun alt motiv, obligația lor fiind aceea de a face tot posibilul să se împace și să meargă mai departe, împreună. Dar, vedem că nicăieri Evanghelia lui Hristos nu a radicalizat o regulă, aceasta variind de la un caz la altul. Cu certitudine, nimeni până în secolul al VII-lea nu a dărâmat această permisiune pentru creștini, până la un împărat care însuși călcase regula, căsătorindu-se cu a doua soția în timp ce prima încă era în viață.

În anul 695, împăratul Iustinian avea să fie victima unui complot prin care a fost înlăturat de la putere, mutilat și exilat în Cherson, acolo unde încă existau creștinii audieni. După o vreme, acesta revine în Constantinopol unde se căsătorește cu Teodora, fiica lui Busir, o eretică nestoriană (a nu confunda cu structurile necalcedoniene care nu au propagat această erezie). Prin urmare, expresia că „ni s-a părut nouă și Duhului Sfânt să luăm această decizie” se rezumă numai la realitatea că așa li s-a părut lor, nu și Duhului Sfânt. Însăși expresia pe care o folosesc ortodocșii este eretică, asta pentru că Duhului Sfânt nu doar i se pare că lucrează, ci cu certitudine lucrează. Această regulă avea să aducă numeroase probleme în Biserică, fapt pentru care să fie redată tacit libertatea clericilor de a se recăsători dacă au o anumită vârstă, asta pentru a preîntâmpina alte nenorociri care s-ar fi putut întâmpla. Într-un cuvânt, autorul regulii citate avea să arată încă o dată că nu se supune propriilor sale reguli, asta numai pentru a satisface egoismul imperial și nimic mai mult.

În același Sinod, corupt, prezidat de către Iustinian, sunt invocate ca temeieri „Canoanele Apostolice”. Ele, așa cum sunt și astăzi foarte invocate ca fiind autentice, chiar sunt autentice? Răspunsul ni-l dă chiar Sinodul Ecumenic de la Niceea, din anul 325, care denumeste apocrife (false), câteva lucrări: Apocalipsa⁷, despre care spune că este scrisă de un anume ereziarh cu numele Cerint și Canoanele Apostolice, care sunt alcătuite de către arieni și denumite așa pentru a avea o influență ecumenică, dar nici vorbă să fi avut loc un Sinod Apostolic care să fi dat Canoane, de vreme ce primul autor de canoane, anume Diotref, fusese socotit eretic. Acesta ajunsese ca pentru canoanele sale să discrediteze toți ierarhii și clericii⁸ care nu acceptau astfel de condiționări. În cele din urmă, Sfântul Apostol

⁷ „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 13, pag. 114, pag. 118; IBM, 1987.

⁸ „Studiul Noului Testament”, prof. Vasile Borca, anul II; sem. IV, Cursul VIII, pct. 1.

Ioan avea să-l elimine din apostolat pe episcopul Diotref, și creștinii din comunitatea sa să fie încredințați Sfântului Apostol Dimitrie, cel care l-a echilibrat pe Apostolul Pavel într-un moment dificil din viața și activitatea sa.

Așadar, Sinodul de la Niceea, printre participanții săi având și ierarhi care nu s-au supus întru toate aberațiilor constantiniene, decide că presupusele canoane apostolice sunt de „proveniență dubioasă”⁹, lucru menționat inclusiv de Epifanie de Salamina, regulamente care apar pentru prima dată în anul 317, an în care arianismul se afla în febra ascensiunii, dar nu și la apogeul acesteia. Pare să înțelegem că regulile acestea n-au fost denumite de arieni ca fiind „apostolice” în privința autorului, ci pentru a da o conotație a ceea ce numeau ei „Biserica Apostolică” și canoanele „Bisericii” lor „Apostolice”, adică valabile pe plan internațional și nu numai pe plan local.

Politica constantiniană a căutat să strâmtoreze cât mai mult clerul și să confere episcopilor posibilitatea unor abuzuri care, nu după mult timp, au și început să apară. Era benefică pentru potrivnici apariția unor distanțări între cler și ierarhie. Vedem și în zilele noastre că același episcop, dând exemplu eparhia ortodoxă a Tomisului, acceptă un preot căsătorit de 7 ori care optează pentru a 8-a căsătorie și este caterisit numai în momentul în care intră în dispute cu episcopul. Întrebarea este: până să se certe cu episcopul, toate cele 7 căsătorii au fost canonice? În același timp, un alt preot, căruia îi moare soția, dar care provine dintr-o familie săracă, adică neînsemnat pentru a stârni interesul superiorului de la centrul eparhial, este caterisit pentru intenția de a se căsători, la fel și alți clerici din zona Tulcii. Deci, dubla măsură creatoare de abuzuri...

Revenind iarăși la subiectul Diaconiștelor, după ce am constatat proveniența canoanelor și felul în care acestea au fost impuse tocmai cu scopul de a tulbura Biserica, regulile de alegere a diaconiștelor erau stabilite de către Noul Testament ca și în cazul diaconilor, preoților și episcopilor. În manuscrisul din anul 362 denumit „Liturghierul Sarapion” sau „Evhologhiul lui Serapion”, care se păstrează în biblioteca „Mării Lavre” din Muntele Athos, s-a păstrat întreaga rânduială a hirotoniei diaconiștelor. Acestea, devenind clerice și având anumite atribuții liturgice foarte importante, trebuiau în mod special să fie hirotonite de către un episcop.

În preajma secolului al XIV-lea, statutul diaconiștelor din Bisericile Ortodoxe era redus la „îngrijitoare de Altar” pe la Mănăstiri¹⁰, câteva informații despre ele păstrându-se și în „Codex Barberini graecus”. De acum, diaconiștele ortodoxe nu mai erau diaconiștele din perioada primelor secole, ci „paraclisiere”, chiar dacă în unele eparhii s-a mai întâmplat să fie hirotonite neoficial.

„Teodor Balsamon, atunci când este întrebat de Patriarhul Marcu al III-lea al Alexandriei despre diaconiștele, îi răspunde „odinioară erau uneori recunoscute ordine (ταγματα) ale diaconiștelor și aveau, de asemenea, propriul lor loc în Altar (βαθμὸν ἐν τῷ

⁹ Epifanie de Salamina – „Panarion”, 70, 10, 1.

¹⁰ „Liturgical functions of women in Byzantium”, Theological Studies 66, 2005, pp. 96-116

βήματα) ” în *Martimort, Deaconesses... p. 172*¹¹. Teodor Basalmon, sau Teodor al IV-lea, a fost Patriarhul Ortodox al Antiohiei și a decedat în anul 1199. Vedem că Biserica Ortodoxă încă din perioada secolului al XII-lea consemna că din rânduielile sale diaconițele au fost eliminate, chiar dacă motivele invocate nu au fost niciodată suficient de concrete. De asemenea, nu a existat niciodată un Sinod care să restricționeze ascensiunea unor femei deosebite în această treaptă clericală.

Vedem că, în canonul 45 de la Sinodul de la Laodiceea, din anul 363, s-a dat dispoziție ca diaconițele să nu mai fie hirotonite în Altar. Să ne reamintim că tot în acest secol Împăratul Constantin a inventat iconoclasmul, adică în anul 305, prin Sinodul din Elvira, când a decretat ca Icoanele să fie scoate din Biserici și distruse, pe motiv că iudaismul vede ceva greșit în existența acestora. Nu poate nimeni să explice care este relevanța pentru creștinism că un anumit obicei creștin nu a fost prezent în cultul mozaic! Răspunsul nu poate să fie dat nici măcar astăzi, la peste 1700 de ani de când s-a început procesul de iudaizare treptată, dar forțată.

Ipolit din Roma (217-335), cunoscut preot și scriitor bisericesc, spune că în cazul văduviei, văduva se poate hirotoni numai dacă a trecut mai mult de un an de la decesul soțului său¹². În Biserica timpurie existau mai multe ranguri decât cunoaștem astăzi. De pildă, pe lângă rangurile de Apostol, episcop, diaconiță, preot și diacon, inclusiv preoția era împărțită în două rânduieli distincte, adică preotul liturghisitor (slujitor al Sfintei Liturghii), care avea atribuții în Sfântul Altar și preotul neliturghisitor, care avea atribuții de predare, oratorice, sau de preot-învățător, cum a fost cazul cunoscutului scriitor bisericesc Clement Alexandrinul (secol II, d. 216*). Ipolit ne aduce la cunoștință despre rangul diaconițelor unor văduve care, într-adevăr, nu aveau atribuții în Altar, dar acestea sunt poziționate de către scriitor a fi superioare celor ce ocupă roluri de ajutoare în Altar. Vedem că textul a fost compromis, dar s-a uitat eliminarea întregii fraze. În ambele cazuri, atât diaconițele slujitoare, cât și cele neliturghisitoare, erau în mod cert superioare diaconilor.

Este bine de amintit că, în secolul al IV-lea, trei structuri eretice, care erau foarte bine susținute de către cercurile politice din preajma împăratului, adică artoterții, pepuzienii și priscilienii, au inovat ascensiunea diaconițelor la treptele de episcop și preot¹³, lucru care nu s-a întâmplat niciodată în creștinism până în secolul al IV-lea. Scopul lor a fost acela de a fabrica un argument pentru susținătorii împăratului că „uite ce s-ar putea întâmpla dacă nu distrugem acest rang, ele ar pofti la preoție”. Este o idee nesănătoasă să nu oferi dreptul de a deține permis de conducere unor persoane, doar pe premisa că se vor putea întâmpla evenimente rutiere nedorite. La fel și în cazul diaconițelor, dacă această treaptă a fost cea mai înaltă demnitate în care puteau avansa, rămâne așa cum au rânduit Apostolii, dar nu distrugem episcopatul în secolul XXI doar pentru că biserica engleză și-a „hirotonit” episcopese.

¹¹ „Altarul Banatului”, *Rolul femeii în Biserică. Problema diaconatului feminin*, Daniela Luminița Ivanovici, pag. 68, an. 2016, publicat de: Mitropolia Ortodoxă a Banatului (B.O.R.).

¹² A. G. Martimort, „Deaconesses”, Decembrie, 1986, pag. 31.

¹³ Epifanie de Salamina, „Panarion”, *Anacephalaeosis IV*, subpunctul 49.

Compromiterea rangului diaconișelor de către anumite categorii de eretici se datorează și tendințelor grupurilor de acest fel de a se preface, în opinia publicului către care se adresează, că „revin la tradițiile apostolice”. Avem exemple în zilele noastre neoprotestantismul care, deși a pretins că revine la „apostolat”, de fapt, a devenit și mai evreiesc decât ortodoxia oficială. În cazul diaconișelor, pepuzienii pornesc de la reforma Sinodului din Arles, dar mai evident a Sinodului din Ancira, numai că nu se limitează la atribuțiile diaconișei timpurii sau a celei din secolul al III-lea, ci adaugă noi atribuții pentru încântarea aderențelor. Totuși, putem vedea că dacă nu s-ar fi implicat atât de mult puterea în reorganizarea Bisericii, astfel de anomalii nu s-ar fi putut întâmpla. Este o ironie să se declare astăzi un preot episcop, câtă vreme își cunoaște foarte bine atribuțiile. În cele mai frecvente cazuri poate să lupte pentru ascensiunea sa la episcopat, dar nu să-și atribuie drepturi ale episcopilor.

O reformă a fost suficientă pentru a crea haos în privința diaconatului feminin. Femeile s-au simțit nedreptățite de accentuarea misoginismului clerical-politic. Întrebarea este: dacă nu ar fi fost exonerate din drepturile lor, ar mai fi avut rost o astfel de istorie? Bineînțeles că nu. Niciodată femeile creștine nu au poftit alte ranguri decât cele stabilite de Sfinții Apostoli.

Sinodul din Ancira, din anul 314, este cel mai celebru prim Sinod alcătuit de „canoane”. Vorbim despre momentul în care diotrefismul pătrunde subtil în Biserica bizantină, ca mai apoi să devină „cârma” acesteia. Aici apare regula ca diaconii să nu se mai căsătorească după hirotonie. Chiar dacă este o regulă rațională, să nu uităm că așa cum se prezintă, duplicitar, canonul al 19-lea al acestui Sinod, Apostolii nu au lăsat multe reguli tocmai pentru că sunt o multitudine de tipuri de persoane. Un canon general ar fi putut să fie păzit de către o persoană într-un mod firesc, dar să nu corespundă firii și rațiunii altor persoane.

De la tendințele de implementare a celibatului în Biserică, tendințe în mod evident influențate de afinitățile împăratului Constantin față de ereticii montaniști, până la începutul schimbărilor radicale din Biserică nu a fost decât un pas. De pildă, ducându-ne în anul 325, descoperim că se încearcă distrugerea hirotoniei diaconișei, dar nu și menționarea acesteia. Era prea devreme pentru marginalizarea totală a rangului, lucru petrecut abia după secolul al XV-lea. Cu toate acestea, Sinodul condus de împărat din anul 315 stabilește pentru prima dată să nu mai fie hirotonite și nici hirotesite diaconișele¹⁴.

Dacă încă mai crede cineva că Sinoadele mult laudate de ortodocși își respectau reciproc canoanele, să analizăm că Sinodul al II-lea Ecumenic din anul 381, adică la nici un secol după ce a avut loc Sinodul de la Niceea, o avem ca exemplu pe diaconișă Olimpiada. În ciuda restricției niceene, Nectarie, episcopul Constantinopolului dintre anii 381 și 397, a hirotonit-o în această demnitate. De asemenea, mai înainte fusese hirotonită diaconișă Teosevia, cumnata Sfântului Vasile al Cezareei Capadociei și soția Sfântului Grigorie de Nyssa, despre care am amintit.

Cu trecerea anilor episcopii Bisericii Bizantine aveau să se resemneze și să abroge complet canonul niceean. Nu doar că s-a abrogat regula niceeană și asta numai după ce

¹⁴ „Pidalionul” din 1841, Veniamin Costachi, canonul 19 niceean, pag. 124.

crease suficiente proteste, dispute și tulburări, însă la Sinodul al IV-lea de la Calcedon, din anul 451, adică la doar 126 de ani după Sinodul din Niceea, se stabilește prin canonul al 15-lea că hirotonia femeilor diaconițe este posibilă după vârsta de 40 de ani. Nu doar că se redă „legalitatea” hirotoniei femeilor, împotriva canonului 19 de la Niceea, dar se stabilește și o vârstă care, dacă analizăm și conținutul lucrării „Didascalia Apostolorum”, din secolul al III-lea, aflăm că hirotonia femeilor era posibilă după vârsta de 50 de ani. Cu toate acestea, Apostolii nu au lăsat nicio vârstă fixă pentru că unele femei pot fi vrednice de hirotonia diaconească din tinerețe, după cum ne indică și faptul că puteau fi promovate dintre feciorie, înainte de căsătorie, dintre căsătorite și chiar dintre văduve, aceste etape prezentând în mod evident vârste diferite. În toate cazurile, condițiile expuse de Evanghelia lui Marcu și cele din Epistolele către Timotei sunt irevocabile.

În canonul al 14-lea al Sinodului al VI-lea de la Constantinopol, din anul 681, se stabilește că diaconul să fie hirotonit după vârsta de 25 de ani, iar diaconița tot după vârsta de 40 de ani. În acest caz, episcopii prezenți s-au lăsat influențați de pretențiile împăratului Constantin al IV-lea, dar nu s-a ținut cont de faptul că în istoria creștinismului sunt o mulțime de Sfinți care au fost hirotoniți nu doar diaconi înainte de vârsta de 25 de ani. Este lămurit faptul că unii oameni se maturizează mai târziu, și alții mai devreme. O regulă de acest fel nu i-ar fi permis niciodată unei somități să lucreze cele Sfinte, cum a fost Sfântul Clement cel tânăr, episcopul Ancirei, care s-a învrednicit de diaconie, preoție și episcopie într-o viață scurtă de doar 28 de ani, dar încununată cu o mulțime de fapte misionare, fapte pe care mulți alții n-au reușit să le facă în decursul unor vieți mai lungi. Cu alte cuvinte, misiunea unui episcop tânăr sau chiar a unui diacon sau a unei diaconițe, din momentul sinodului al VI-lea ecumenic, nu mai era posibilă pentru că așa a decis împăratul. Ei bine, vorbind despre secolul al VII-lea, slugărnicia episcopală către puterea politică devenise o tradiție care, de altfel, persistă chiar și până în zilele noastre.

Același Sinod din Constantinopol, la Canonul 40, vorbește iarăși că diaconița se alege după vârsta de 60 de ani, deși mai devreme tot același sinod stabilise vârsta de 40 de ani. Este bine de știut că 12 sesiuni ale acestui Sinod au fost conduse de împărat și 6 de către patriarh. În mod straniu, ambele canoane sunt date în timpul unor sesiuni conduse de către Constantin al IV-lea. Cu toate acestea, după cum aflăm și de la scriitorii bisericești ai secolelor II, III și IV, rangurile feminine erau două: diaconița și văduvă, cea din urmă neavând de nici un fel atribuții clericale. Acest canon invocă, vag, că: „...*Deci dar noi urmând pildei celei pentru văduve, și diaconițe, analoghicește (și proporționat) am îngădit a fi în numita vârsta și cei ce aleg monahiceasca viață. Că la dumnezeiescul Apostol este scris: Văduva de șazeci de ani cu vârsta a se număra în Biserică*”¹⁵. De aici constatăm că „sfinții” episcopi de la acest Sinod nu erau pasionați să citească Noul Testament și nici istoria bisericească, atât cât erau de interesați să corespundă obiectivelor imperiale. Apostolul Pavel spune că: „*Oricine să poarte grijă de cei ai caselor lor, să nu se lepede de credință, ca să nu fie mai răi decât păgânii. Deci, să fie înscrisă între văduve cea care nu are mai puțin de șazeci de ani și a fost femeia unui singur bărbat; dacă are mărturie de fapte bune: dacă a crescut copiii, dacă a fost*

¹⁵ „Pidalionul” din 1841, canonul 40, sin. IV, pag. 201.

primitoare de străini, dacă a venit în ajutorul celor strâmtorați și dacă s-a ținut stăruitoare spre tot lucrul cel bun” (Codex, I Timotei vers. 28; Biblia Ortodoxă, I Timotei, cap. 5, vers. 9). Apostolul Pavel nu vorbește despre diaconițe în acest verset, ci despre treapta văduvelor „cu adevărat văduve” (B.O. Timotei, cap. 5, vers. 3), despre care mai apoi spune că „Vreau deci ca văduvele tinere să se mărite” (vers. 14). Pentru secolul al VII-lea, dar și pentru secolul în care trăim noi acum, vârsta de 60 de ani din Noul Testament nu corespunde cu canonul Sinodului al VI-lea. În acest secol vârsta medie era de doar 51 de ani. Deci, nici pe departe nu putea fi vorba despre „tinerețe” la șaiszeci de ani, ci în mod evident Pavel se referă în două locuri la două categorii diferite de femei.

Sinodul al VI-lea ecumenic, ca și perioada Sinodului de la Arles, vine cu reforme care denotă în mod evident că „ierarhii” nu stăpâneau Noul Testament și chiar îl încălcau în mod flagrant. Ducându-ne la conținutul canonului 48 al acestuia, care contravine în mod evident regulii stabilite de către Hristos în dumnezeiasca Evanghelie (Codex; Ev. Marcu, vers. 285; Biblia Ortodoxă, Ev. Marcu, cap. 10, vers. 9), Sinodul legiferează divorțul „din motiv de evlavie”, contrar canonului 5 „apostolic” (nu al Apostolilor¹⁶), dar spune că soțiile episcopilor pot fi hirotonite diaconițe. Dacă luăm în calcul posibilitatea din acest secol de a deveni episcop după vârsta de 30 de ani, în mod evident canonul nu specifică faptul că soția episcopului să aștepte încă 10 ani pentru a putea fi diaconiță, ci doar că se poate hirotoni diaconiță. Ei bine, vedem că nu este un obicei nou oferirea de favoruri din considerente de rudenie, dacă unii credeau că „lumea s-a stricat” după căderea comunismului. Așadar, care nu avea rude în cler, aștepta vârsta de 40 de ani, iar care avea rude, hirotonia era urgentată de acest privilegiu. Când vreodată au făcut Apostolii astfel de mârșăvii? Pentru „ortodoxie” totul este posibil.

Ducându-ne la canonul al 11-lea al Sinodului local din Laodiceea, din anul 363, acesta stabilește pentru regiunea respectivă, unde a avut loc, ca femeile să nu fie hirotonite în Biserică. Întrebarea este: dar unde se putea face hirotonia dacă hirotonia este dependentă de Sfânta Liturghii? Ei bine, se oprea Liturghia, ieșeau cu toții afară, era rânduită diaconița văduvă și apoi intrau înapoi. Ne putem închipui că această „fastuozitate” nu putea să aibă loc în primul secol, datorită persecuțiilor, dar nici pentru motivul că Sfânta Liturghie nu se profanează iar preotul sau episcopul nu are voie să abandoneze Sfintele Taine pe Sfânta Masă pentru a ieși afară.

Ritualurile care se petrec în exteriorul Bisericii sunt total în afara Sfintei Liturghii. Pentru cei din Laodiceea era mai important să strice rânduiala hirotoniei diaconiței, care se făcea în fața Altarului ca și la cele de diacon și preot, doar pentru că misoginismul deja căpătase alură de dogmă. Nu-i de mirare că tot în acest secol apare pentru prima dată un verset contrar Evangheliei, că „femeia trebuie să tacă în Biserică”, de vreme ce nenumărați scriitori bisericești ne confirmă faptul că femeile vorbeau în Biserică, mai ales în timpul catehizării femeilor aderente la creștinism. De asemenea, însuși Hristos le-a trimis pe femei să vorbească și să vestească, iar Apostolul Pavel o amintește pe o diaconiță. Era absurd pentru Apostol să se contrazică de atât de multe ori în epistolele sale, asta dacă n-am

¹⁶ Epifanie de Salamina – „Panarion”, 70, 10, 1.

cunoaște ipotezele intervenirii asupra textelor, de către „ortodocși”, doar pentru a-și întemeia propriile născociri scripturistice.

IV. Atribuțiile diaconițelor și cele ale văduvelor

Lăsând deoparte toată ipocrizia și misoginismul, contradicțiile și inovațiile de proveniență cel puțin dubioasă, dacă nu chiar eretică, să cunoaștem care era rolul diaconițelor în Biserică și care trebuie să le fie și în Biserica de astăzi, care le erau atribuțiile și totodată aportul lor la dezvoltarea, conservarea și buna rânduială bisericească.

În primele secole era considerată o obscenitate ca un bărbat, fie el și episcop sau preot, să vorbească cu o femeie fără a fi de față o diaconiță sau o văduvă (din tagma văduvelor, nu o simplă creștină al cărui soț a decedat). În privința dialogurilor confidentiale, acelea ale spovedaniei, diaconița avea rolul de a asista, de a contribui la găsirea unor răspunsuri ajutătoare sau soluții pentru rezolvarea unor probleme, greșeli sau păcate, dar mai ales obligația de a nu divulga nimănui secretul acestei ierurgii creștine.

Abătându-ne foarte puțin de la acest subiect, trebuie să luăm aminte la dispoziția Apostolului Pavel din Epistola întâi către Timotei, care la versetul al 33-lea spune că anumite păcate nu se pot ascunde, acelea sunt doar cele foarte grave cum ar fi crimele, care în mod obligatoriu nu vor fi ținute ascunse, pentru că se impune luarea unor măsuri drastice.

Revenind la spovedania „comună”, lucru care astăzi se pare a fi ceva de neconceput, în primele secole erau practicate numai sub această formă și numai în preajma diaconițelor. Femeile se puteau mărturisi și una alteia, în special când vorbim despre o problemă delicată pe care creștina respectivă nu ar fi putut să o prezinte în mod direct episcopului sau preotului, lucru pentru care diaconița, obișnuită cu limbajul clerical și cu modul de a-l aborda pe episcopul căruia era subordonată, trebuia să găsească o cale prin care spovedania să nu fie dăunătoare pentru ierarh, dar nici cu reținere pentru creștina respectivă. Femeile înțeleg unele de la altele multe lucruri pe care bărbații nu le pot înțelege fără a fi prezentate într-un anumit mod.

Diaconița avea un rol important și în catehizarea femeilor¹⁷, atât înaintea botezului, cât și după acesta. În acest context, diaconița avea o iscusință dobândită prin educație aleasă de a se duce în casele păgânilor sau idolatrilor, acolo unde era o femeie ce intenționa să cunoască Evanghelia și să se Boteze, astfel încât să nu determine nicio suspiciune pentru cei ai casei. Aici constatăm rolul cel mai important al femeilor creștine, acela de a propovădui în Biserica fizică și în Biserica nevăzută, pentru că de multe ori episcopul sau preotul nu putea să exercite aceste atribuții fără să-și pună viața într-un real pericol. Așadar, dacă religia creștină s-a răspândit cu repeziciune în întregul Imperiu Roman și nu numai, se subînțelege de ce în primele secole avem menționate foarte multe diaconițe în Biserica Creștină.

Un alt rol important al diaconițelor era acela de a săvârși Botezul fetelor și femeilor, dar și acela de a împărțăși femeile aflate în spitale. La acea vreme, în spitale și bolnițe unii

¹⁷ „Didascalia Apostolorum”, pag. 79.

pacienți stăteau aproape complet dezbrăcați pentru a permite cadrelor medicale să aibă acces mai rapid și să monitorizeze evoluția unei răni, dar și pentru că igiena încă era în stadiu prematur și se dezvoltau multe infecții din cauza hainelor. Să nu uităm că abia prin secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, medicina avea să descopere că spălarea mâinilor cu apă curgătoare este mai eficientă decât spălarea cu apă dintr-un vas, metodă care avea să fie introdusă în mod obligatoriu în spitale. Revenind la subiectul dat, unele lcoane prezintă diaconițele având într-o mână un „chivot” cu Sfintele Taine, realitate de la care provine și expresia „femeile purtătoare de daruri”, asta pentru că aveau și rolul de a împărtași femeile suferinde din spitale sau pe cele care își așteptau sfârșitul vieții, nu doar de a le boteza sau de a le săvârși Mirungerea, la care preotul și episcopul nu avea sensul să asiste pentru a se isca alte probleme în privința privityului...

Într-un mod rațional, diaconița nu înlocuia importanța preotului sau a episcopului, dar nici atribuțiile sale nu puteau fi preluate de către categoria masculină, a clerului, fără să se producă și incidente smintitoare sau care să afecteze imaginea clerului bisericesc. Puterea politică își dorea ca ierarhia și clerul bisericesc să fie compromisă pe zi ce trecea mai mult, asta și datorită faptului că mulți dintre împărații „creștini” erau de fapt eretici, păgâni sau ateii, dar se pretindeau creștini doar pentru susținerea majorității cetățenilor, după ce creștinismul a ajuns să fie predominant în Imperiul Roman. Este bine cunoscut faptul că prin compromiterea cuiva ia naștere și șantajul, dar și folosirea omului ca pe o unealtă, în chip mediocru.

Diaconița se alegea, conform Noului Testament și istoriei bisericești la o vârstă oarecare, dar nu înainte de posibilitatea de a da naștere de prunci, oarecum după vârsta de 20 de ani, fiind foarte bine cunoscut faptul că femeile se maturizează mult mai repede decât bărbații, vârsta inteligenței ajungând la două persoane de genuri opuse de aceeași vârstă, a femeii variind între 4 și 6 ani mai mult decât a bărbatului. Deci, vorbim despre o vârstă de început de maturitate și nu despre una a copilăriei.

Veșmântul specific al diaconiței era, pe lângă ținuta decentă și sobră, stiharul¹⁸ și orarul¹⁹, pe care îl așează în „Cruce” (X)²⁰, în mod automat Crucea pectorală clericală, cu excepția măneculelor pe care le poartă numai diaconii. Cu toate acestea, la primul moment în care Episcopul sau preotul iese cu Potirul în fața credincioșilor, dacă era și o diaconiță în slujire ieșea aceasta cu Potirul, dar nu împărtașea creștinii, ci îl înapoia Episcopului care avea să cumânece toate persoanele învrednicite de Marele Dar²¹. Acestea au și câteva rugăciuni de rostit în timpul Liturghiei de sfințire a Sfântului și Marelui Mir, lucru care confirmă încă o dată strânsa lor legătură cu lucrarea darului Sfântului Duh în Biserica Creștină. După cum am mai spus, anumiți scriitori bisericești din secolele primare le numeau, deși credem noi că puțin exagerat, lcoane ale Duhului Sfânt tocmai din pricina implicării lor în Taina

¹⁸ Care semnifică puritatea cămășii botezului. Unele stihare conțin un ornament dreptunghiular în partea de sus dar care se făcea din cămașa botezului pruncului sau din fașa purtată de către acesta în momentul creștinării.

¹⁹ Chaillot, The Coptic Orthodox Church, 79.

²⁰ Statutul Asociației Creștine „Apostoliconul”, articolul 12, lit. D.

²¹ Valerie A. Karras, "Female Deacons in the Byzantine Church", pag. 301, 302.

Botezului și nu numai, unde este implicit folosit și Sfântul și Marele Mir, care este și închinuirea Duhului Sfânt în Biserică.

În conținutul „Liturghierului Sarapion” din anul 362, aflăm întreaga rânduială a hirotoniei diaconițelor. Despre o altă rânduială existentă, cu privire la hirotonia diaconițelor, putem afla următoarele: „*Constituțiile Apostolice*”, lucrare redactată cel mai probabil la sfârșitul secolului IV, vorbește pe larg despre funcțiile diaconițelor și chiar oferă rugăciunea pe care episcopul o rostea atunci când o femeie era consacrată acestei trepte. Aici se spune că diaconițele trebuie văzute și cinșite ca icoane a Duhului Sfânt...” Diaconițele erau și intermediari între femei și slujitorii Bisericii. „Și după cum nu e posibil a crede în Hristos fără să fii învățat de Mângâietorul, așa nu lăsa o femeie să se apropie de diacon sau episcop fără a fi însoțită de o diaconiță”²². Chiar dacă poate exista o oarecare nuanță de erezie, dar nu una deplină, în contradicție cu această definiție dată la finalul secolului al IV-lea, în Antiohia, de către ortodocși, noi trebuie să înțelegem că orice slujitor se hirotonește prin lucrarea darului Sfântului Duh. Asta nu ar trebui să-i facă să se considere icoane ale Duhului Sfânt. Avem datoria ca fiecare dintre noi să facem tot ce se poate să sporim în acest bun rang, atât faptic, cât și duhovnicește²³. La urma urmei, Hristos însuși ne învață să devenim „desăvârșiți precum Tatăl cel din Ceruri”.

Hirotonia diaconiței este, cum am spus, prevăzută și în „Liturghierul Sarapion”, transcris de către Sfântul Ierarh Serapion de Timai, în anul 362. Despre acest Sfânt care se declarase decedat doar pentru a părăsi Orientul și pentru a se stabili în Țara Moesiei, Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: „*Marșii goți, printre care se ascunde mereu episcopul Serapion*”²⁴, mi-au adus știrea că a venit la ei diaconul Moduarie vestind că a murit episcopul Ulfila, acel minunat bărbat, pe care l-am hirotonit și l-am trimis în Goția, unde a săvârșit multe și mari fapte”²⁵. Marșii, menționați numai în structura creștinilor audieni, unde era activ Diaconul Moduarie (sau Moduharius), viitorul episcop al Chersonului, erau vârstnici, bărbați trecuți de 72 de ani, văduvi, care se retrăgeau într-un fel de viață anahoretică, doar că nu aceea specifică monahismului ortodox, ci rămâneau activi în viața și activitatea comunității. Școala marșilor, înființată în secolul al IV-lea de către Sfântul Ierarh și Mucenic Audius, Episcopul Goților, dacă este să vorbim despre „prima școală românească”, era formată din câte 72 de bătrâni care intrau în această rânduială, despre care am vorbit adică a preoției predicatorie, precum a fost și cazul lui Clement Alexandrinul, care utilizau vârsta înaintată și experiențele acumulate în timp pentru a învăța tainele Dumnezeieștii Evanghelii și pentru a le tâlcui și tinerilor viitori slujitori ai Sfințelor Altare.

Dacă pentru diaconii, preoții și episcopii creștini existau școli teologice, deși neoficiale, dat fiind faptul că vorbim despre o perioadă de persecuție intensă care s-a desfășurat din primul secol și inclusiv pe tot parcursul domniei lui Constantin, putem deduce că același rol îl aveau și tagmele văduvelor bisericesti în viața și educația femeilor diaconițe. Întâia sursă a

²² Mitropolia B.O.R. a Banatului, rev. „Altarul Banatului”, lucrarea „*Rolul femeii în Biserică. Problema diaconatului feminin*”, pag. 60-61.

²³ Codex; I. Tmotei, vers. 17.

²⁴ Episcopul Serapion de Timai, autorul traducerii „Liturghierului Sarapion”;

²⁵ Sf. Ioan, Scrisoarea a IX-a către Olimpiada, p. 5, s.p. b;

acestei convingeri este aceea că diaconițele văduve erau cele care îndrumau activitățile diaconițelor propovăduitoare și cu atribuții bisericești. Ca și în cazul marșilor sau a preoților inactivi din punct de vedere liturgic, cu siguranță au existat și școli pentru fete și femei unde creștinele hirotonite în rangul diaconatului văduvelor aveau, probabil, rolul marșilor.

Revenind la conținutul Liturghierului Serapion, „*Episcopul, punând mâinile (pe capul acesteia), în fața Sfântului Altar, zice: Dumnezeule a toate, Domn și Mântuitor, dătătorul luminii, Cel care l-ai trimis pe Singurul Tău Fiu, care s-a întrupat din Curata Fecioară Maria, care a născut cuvântul vieții și adevărului în fiecare dintre noi, Iisus Hristos, pe care nu l-ai trimis către un popor sau rasă, ci prin El i-ai chemat la viață pe toți oamenii, Te rugăm în numele tuturor creștinilor de până acum: trimite Duhul Sfânt să o lumineze pe sora noastră, Diaconița (numele), și pe Mântuitorul Hristos trimite-l să o cerceteze, dându-i binecuvântarea să le vorbească tuturor, înțeleaptă și smerită, fără de vreo formă de mândrie și cu inimă curată să învețe pentru ea și pentru alții, fără să caute ale sale, ca prin aceasta să-și ajute sufletul și să-l aducă la Tine, Dumnezeul bunătăților, care pe toate le rânduiești. Rânduiește prin ea să se întemeieze o Biserică vie în această localitate, să se păstreze cuprinsul propovăduit de singurul Tău Fiu, neschimbat; pentru care îți aducem slavă și cinste, prin Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Creștinii: Amin. Episcopul binecuvintează: Darul Sfântului Duh să fie cu sfinția ta, Diaconița lui Hristos (numele) *luminandu-te, **întărindu-te, ***sfințindu-te****și mântuindu-te. Episcopul fericește de 3 ori: Vrednică este cu adevărat. Creștinii: Vrednică este! Episcopul fericește de 3 ori: Întru mulți ani! Creștinii: Întru mulți ani! Diaconița este purtătoarea prin care se trimit Darurile Apostolești și Sfânta Împărtășanie în caz de nevoie grabnică. Este subordonată Episcopului, fiind a doua treaptă în cler după el”. Toată această rânduială s-a păstrat în cel mai vechi Liturghier creștin conservat integral până în zilele noastre.*

Vedem că în Liturghierul Sarapion, considerat de către Biserica Ortodoxă ca fiind „singura legătură” dintre riturile bisericești ale lor și riturile din perioada apostolică²⁶, hirotonia diaconiței este diferită de hirotonia diaconului și a preotului. Dacă pentru toate celelalte categorii de slujitori era nevoie de votul poporului din Biserică prin răspunsul la întrebarea „vrednic este?”, care se rostește ce-i drept înainte de hirotonie, pentru că după săvârșire întrebarea nu mai are nicio relevanță, în cazul Diaconițelor rânduiala este alta. Aceasta se alegea de către Episcopul titular, în cadrul Sinodului²⁷, posibil de hirotonit și prin trimiterea Episcopului vicar, urmând să răspundă el însuși pentru alegerea făcută, chiar și până la caterisirea acestuia, în cazul unei căderi a diaconiței. Acest lucru se datorează faptului că, pentru creștinismul apostolic, diaconița se alegea cu foarte mare atenție și nu se putea caterisi. Posibilitatea caterisirii diaconițelor avea să apară numai în Biserica Bizantină pentru a ocroti rămânerea în funcție a episcopului. Cu toate acestea, chiar dacă vina nu-i aparține în special, episcopul trebuie să-și asume și obligațiile pe care le are înainte de a se bucura de

²⁶ A se vedea inclusiv Ziarul „Lumina” al Patriarhiei B.O.R. articolul „*Moliftelnicul episcopului Serapion de Thmuis*” sau pe internet: www.ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/patristica/moliftelnicul-episcopului-serapion-de-thmuis-26025.html

²⁷ Articolul 12 din Statutul Asociației Creștine „Apostoliconul”.

drepturi, dar mai ales să-și chivernisească eparhia încât să aproximeze potențialul fiecărui creștin în parte.

Dacă vorbim despre desemnarea unei diaconițe în preajma unor creștine diaconițe văduve, care în mod firesc credem că ar fi trebuit să aibă și atribuții de cercetare a viitoarelor candidate la acest rang, sau chiar ele să fie cele care le propun, probabilitatea include ca Episcopul să fie cel ce face analiza finală a fiecărei propuneri în sensul de a nu hirotoni din pripă doar pentru a avea tulburare în Biserică mai apoi. Trebuie să consemnăm că nici despre caterisirea văduvelor nu s-a păstrat absolut nicio informație scrisă, acest lucru putând să ne facă să înțelegem că nici ele nu puteau fi caterisite, adică destituite din treaptă pentru anumite greșeli.

Este bine de amintit aici că, în anumite circumstanțe, persoanele rău voitoare pot complota cu o anumită femeie, bine văzută în Biserică, dar scopul să fie acela de a deveni diaconiță ca mai apoi să cadă, în vreo greșeală, cădere prin care s-ar putea demite un episcop incoruptibil. Vedem că însuși Hristos a ales un apostol care mai apoi avea să-l vândă, dar în acest caz nu se mai aplică regula ne-caterisirii diaconiței, aceasta pierzând de la sine toată demnitatea, pentru că a adus atingere versetului 203 din Evanghelia lui Marcu, cu privire la faptele de „*vicienie, invidie (pizmă) și înșelăciune*”. În cazul dat, episcopul este absolvit de toată vinovăția pentru că fiecare om are propria conștiință și trebuie să o folosească într-un mod curat, și nu într-un mod viclean. Acest lucru se potrivește îndemnului dat de către Dumnezeuiescul Apostol Petru: „...*libertatea să vă acopere întru lumină, iar nu spre întunecime...*” (Epistola Întâi, vers. 16). Prin urmare, Episcopul vicar, constatând vicienia, suspendă diaconița din toate atribuțiile sale în vederea caterisirii sale de către Episcopul titular însoțit de „sobornicescul” cler. În mod categoric pentru audianism nu există noțiunea de „episcopie autonomă” în care episcopul să fie cel care ia o decizie. Acest lucru se statornicește în regulamentul Bisericii din vremea Sfântului Apostol Ignatie, autorul acestei obligații de a se lua decizii în Biserică numai prin comuniunea deplină dintre episcop, ceilalți slujitori, adică diaconi, diaconițe și preoți, incluzând și importanța votului reprezentanților creștinilor de rând, adică mirenilor.

Diaconițele fiind vrednice de ales în acest rang al Altarului, la orice vârstă a maturității, aveau nevoie și de un suport moral și duhovnicesc, despre care am vorbit mai devreme, dar subiectul trebuie dezvoltat și cu aceste cunoștințe elementare și logice. Aici intervin atribuțiile „diaconițelor” văduve, care se învredniceau de aceleași însemne, dar nu aveau atribuții de slujire, decât acelea de povățuitoare ale diaconițelor, așa cum am mai spus. Despre acestea, zice Apostolul Pavel în Epistolă că se alege după vârsta de 60 de ani, întâi pentru a arăta raritatea oamenilor care ajungeau în acele vremuri la această etate și mai apoi importanța lor de a fi persoane cu totul și cu totul deosebite. La fel și în cazul marșilor. Observăm că și în zilele noastre etatea de 70 de ani nu mai este o speranță generală pentru majoritatea populației datorită condițiilor actuale de trai și de alimentație.

Din rânduielile noastre aflăm că Diaconița este concomitent în două poziții clericale bine definite. În slujire, diaconița este subordonată direct episcopului (nu preotului, protopopului sau episcopului vicar), dar în slujirea bisericească este inferioară diaconului. Acesta din urmă are atribuții bine definite și totodată momente stabilite pentru toate

Liturghiile. În schimb, Diaconița participă mai puțin la actul liturgic propriu-zis, dar ocupă în același timp și cel mai înalt rang, imediat inferior episcopului, în ceea ce privește pastorația (activitatea pastoral-misionară, propovăduirea etc.).

În privința propovăduirii, diaconul este superior preotului²⁸, acest lucru datorându-se flexibilității sale de a se implica în propovăduirea exterioară Bisericii și în activitățile misionare externe pe care, de multe ori, preotul nu le va putea întreprinde din cauza regulamentelor liturgice cărora se supune. De asemenea putem vorbi și despre o atribuție pe care ar avea-o pe deplin episcopul, dar care se poate împărți cu diaconițele pentru a avea mai mult timp de oferit rânduielilor bisericești și bineînțeles pentru a fi protejat de anumite riscuri sau compromisuri care ar putea să creeze aspecte nefaste pentru imaginea sau viața acestuia.

În lucrarea din anul 2022 intitulată „Episcopul în tradiția apostolică” inclusesem un paragraf care conținea aceste cuvinte: *„Faptul că s-a pus accentul pe Episcopat și Diaconat îl întâlnim și în comunitatea creștină din localitatea Filipii din Macedonia. Aceștia aveau doar episcopi și diaconi ca ranguri slujitorești și pentru propovăduire, ambele având atribuții, nu doar locale, ci și misionare. Este prea devreme să vorbim despre mărețul rol al diaconițelor, femeile propovăduitoare și purtătoare de daruri, prin care Apostolii trimiteau Darul acolo unde nu puteau să ajungă personal din pricina persecuției, lucru pe care nu-l regăsim să între și între atribuțiilor diaconilor sau ale preoților creștini”*. Acum, dacă timpul a permis abordarea subiectului diaconiței, într-o lume în care majoritatea s-a complăcut în ignoranță, lipsă de cercetare profundă și rezumarea la prejudecățile misogine, putem să mai amintim încă un rol pe care Biserica Bizantină s-a străduit să-l ascundă, în tăcere, pentru că în cadrul acesteia masculinitatea își căpătase de multe secole supremația absolută. Să ne amintim de creștinarea Macedoniei și de perioada de rătăcire prin care a trecut însuși Apostolul Pavel, subiect care iarăși este prematur de discutat, deocamdată. La acea vreme, Apostolii nu au decis eliminarea sa din apostolat pentru rătăcire, așteptând totuși să se întoarcă. Așteptarea nu a fost zadarnică. În schimb, trebuie să știm că Pavel premedita o călătorie în Macedonia unde să organizeze creștinii de acolo într-un episcopat.

Pentru protejarea creștinilor macedoneni, Apostolii au decis să rânduiască episcop în Macedonia, dar de la distanță, pentru că nu puteau să călătorească în această Țară datorită restricțiilor și pericolelor la care se expuneau prin trecerea punctelor vamale. Trimisa Apostolilor în Macedonia a fost Maria Magdalena, cea care le-a transmis Darul Duhului Sfânt dat de către Apostoli, care le rânduieste diaconi și episcopi. Astfel, este probabil ca versetul cu privire la tăcerea femeii în Biserică să fie într-adevăr o frustrare din perioada căderii pauline, sau doar un text apocrif. Cert este că inclusiv hirotonia de la distanță a fost prezentă în istoria Bisericii, însuși Sfântul Ioan Gură de aur hirotonind un episcop peste care n-a putut ajunge niciodată să-și pună mâinile și în mod fizic. Aceste iconomii trebuie să fim conștienți că s-au făcut pentru binele Bisericii și mai ales din cauza unor circumstanțe determinante. Cu certitudine, excepția de la regulă confirmă regula! Cu alte cuvinte, excepția de la regulă nu poate să o înlocuiască, atât în cazul hirotoniei, cât și în cazul diaconiței care trebuie să se

²⁸ Articolul 8, alineatul 44 din Statutul Asociației Creștine „Apostoliconul”.

rezume în tot timpul la atribuțiile pe care le are și să se bucure de urcușul duhovnicesc, nu doar de cel trupesc.

Sfântul Ioan Gură de Aur, încă din vremea când ocupa funcția de conducător al Bisericii Bizantine, dar se ridică ușor către ceea ce putem numi îndreptare spirituală, în adevăratul sens al cuvântului, adică înainte de anul 398, într-o scrisoare adresată Olimpiadei, tâlcuiește Epistola către Timotei, astfel: „*Femeile lor de asemenea (3, 11) — vorbește despre diaconițe —, „cuvincioase, neclevetitoare, cumpătate, credincioase întru toate”. Unii zic că aici se vorbește în general pentru femei, ceea ce nu este adevărat; fiindcă ce ar fi voit apostolul, ca printre cele vorbite înainte și după aceasta, doar despre slujitorii Altarului, să introducă deodată pe femeile simple? Ci el vorbește aici despre femeile care aveau demnitatea de diaconițe*”²⁹.

Pentru că acest subiect a fost abordat de marele Ioan Hrisostom, Teofilact al Bulgariei nu a mai dat o altă interpretare, pentru că ar fi contravenit scrierilor Sfântului într-un mod vizibil și asta ar fi putut atrage atenția unora. În schimb, el scrie: „*Aici nu zice Pavel despre femeile cele de rând, ci despre diaconițe; fiindcă în vremea aceea era lucru prea de nevoie și trebuincios în biserică, a se face diaconițe dintre femei, căci de nu ar fi zis pentru diaconițe aici, ci de obște pentru femei, ce trebuință era a le amesteca pe ele înăuntru în cuvântul cel despre diaconii bărbați? Că aceasta era nepotrivită*”³⁰. Deși tindem să credem că erau de ajuns tâlcuirile Sfântului Ioan Gură de Aur, de altfel unul dintre puținii oameni din istoria creștinismului care a cunoscut pe de rost conținutul Scripturii, remarcăm că și Teofilact se conformează aceleași ipoteze că este vorba despre diaconițe, și nu că ar vorbi despre femeile simple. Cu timpul, ortodocșii moderni aveau să evite pe cât se poate să mai dea aceste explicații, folosindu-se de faptul că tot mai puțină lume a avut contact direct cu scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur.

Tot despre diaconițe vorbește Apostolul și în versetul acesta: „*Asemenea și femeile, în îmbrăcăminte cuvincioasă, făcându-și lor podoabă din sfială și din cumințenie, nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț*”. În continuare, spre final, să dăm curs conținutului următor pe care îl expune Apostolul Pavel, pentru a vedea că integral, Epistolele către Timotei se referă în ce mai mare parte din conținutul lor la clerici și clerice: „*Vreau, deci, ca bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini neprihănite, fără de mânie și fără șovăire; asemenea și femeile, în îmbrăcăminte cuvincioasă, făcându-și lor podoabă din cumințenie, nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț; ci, din fapte bune, precum se cuvine unor femei iubitoare de Dumnezeu. Așa fiind femeia, liniștită și cucernică, să învețe cele pre care le grăiește Hristos, nici să stăpânească pre bărbații lor, nici să fie stăpânite, ci să trăiască întru dragoste. Căci Adam a fost zidit dimpreună cu Eva, precum învață Domnul, că: „de la începutul făpturii, bărbat și femeie i-a făcut Dumnezeu. De aceea va lăsa omul pre tatăl său și pre mama sa și se va lipi de femeia sa. Și vor fi amândoi un trup; așa că nu mai sunt doi, ci un trup. Deci ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu mai despartă.” „Vrednic de crezare, este cuvântul: de vine*

²⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, „Talculuri la Epistola I către Timotei”, Omilia a XI-a.

³⁰ Teofilact, „Tâlcuirii ale Epistolelor Pauline”, editura B.A.O.R., București, 1904, pag. 184.

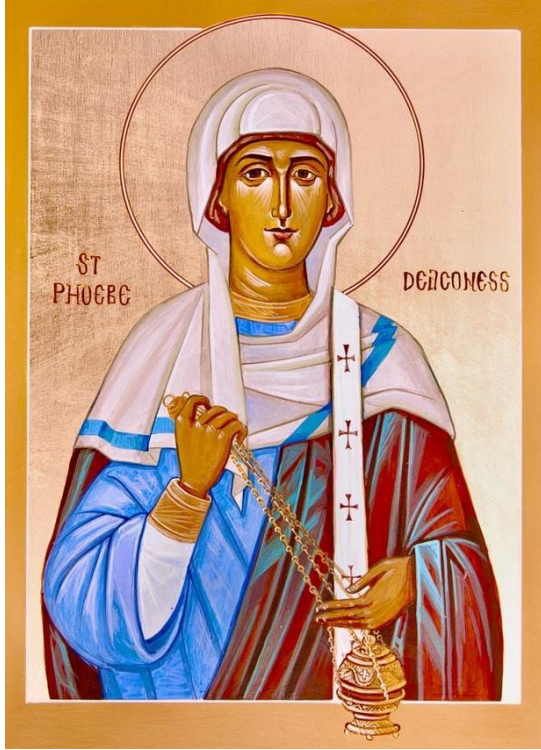
cineva spre episcopie, bun lucru dorește. Se cuvine, dar, ca episcopul să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor, destoinic să-i învețe pe alții, nebețiv, nedepins să bată, neagonisitor de câștig urât, ci blând, pașnic, neiuibitor de argint, bine chivernisind casa lui și având copiii ascultători, cu toată bună-cuviința. Căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu? Episcopul să nu fie de curând botezat, ca nu cumva, fălindu-se, să cadă în osânda ispitorului. Dar el trebuie să aibă și mărturie bună de la cei din afară, ca să nu cadă în ocară și în cursa potrivnicului. Diaconii, de asemenea, trebuie să fie cucernici, nu vorbind în două feluri, nu dedați la vin mult, neagonisitori de câștig urât, păstrând taina credinței în cuget curat. Dar și aceștia să fie mai întâi cercetați, apoi, dacă se dovedesc fără prihană, să fie diaconiți. Femeile lor de asemenea să fie cuviincioase, neclevetitoare, cumpătate, credincioase întru toate. Diaconul să fie bărbat al unei singure femei, să-și chivernisească bine casa și pre copiii săi. Căci cei ce slujesc întru bunătate, rang bun dobândesc și mult curaj în credința cea întru Hristos Iisus. Îți scriu aceasta nădăduind că voi veni la tine fără întârziere; ca să știi, dacă zăbovesc, cum trebuie să petreci în Biserica lui Dumnezeu, stâlpul și temelie adevărului. Și cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în Trup, S-a descoperit întru Duhul, a fost văzut de Apostoli, S-a propovăduit și a fost crezut în lume și S-a înălțat întru slavă. Dar Duhul grăiește lămurit că, în vremurile cele de apoi, unii se vor depărta de la credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare și la învățăturile demonilor, prin fățărnicia unor mincinoși, care sunt însemnați cu fierul înroșit în cugetul lor. Aceștia opresc de la căsătorie și de la unele bucate” (I. Tim, 11-20).

Evitând doar de data aceasta a observa boldul pe care Pavel îl dă ereziei montanismului, care avea să fie impusă mai apoi, în secolul al IV-lea, de către puterea politică a Împăratului Constantin, să ne rezumăm doar la început: veșmintele de mult preț nu au ce să caute în creștinism, pentru că episcopul, preotul, diaconul și diaconița nu sunt închipuiri ale unor boieri, ci slujitori. Totuși, să observăm că același Apostol atestă existența veșmintelor și inclusiv a felonului, pe care îl menționează tot în Epistola către Timotei. Aceste lucruri le stabilește și le lămurește și Apostolul Ignatie în Epistolele sale, dar și Dumnezeiescul Apostol Petru cu privire la modestie care ar trebui să fie o virtute și a omului, dar și a veșmântului clericului.

Așadar, indiferent de poziția clericală pe care o ocupă, nu doar diaconița trebuie să caute cele ale mântuirii. Modestia sau smerenia este o condiție a mântuirii, iar opusul acestei condiții este lăcomia omenească de a-și cumpăra lucruri scumpe. Altfel, am fi vorbit despre un creștinism exterior destinat „*acelora ce le place să se roage prin piețe*”, adică în văzul oamenilor, dar numai să fie îmbrăcați boierește și „*văzuți bine*” de către ceilalți, nu și de către Dumnezeu, Cel care însuși se smerește și ne dă acest exemplu prin Dumnezeul Întrupat, Mântuitorul Hristos.

25 mai 2023

ASOCIAȚIA CREȘTINĂ „APOSTOLICONUL”
Telefon: (+4) 0748 595 007

Sfânta Diaconiță Febe

